

Nr 20

Utlåtande i anledning av motioner om förstatligande av krigsmaterielindustrin.

I de likalydande motionerna I: 62 av herr *Werner* och II: 71 av herr *Hermansson m. fl.* hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära utredning om överförande av privat krigsmaterielproduktion i statlig ägo.

Motionerna utgör följdmotioner till motionerna I: 52 och II: 58 angående principerna för export av krigsmateriel, m. m., vilka hänvisats till utrikesutskottet och behandlas i dess utlåtande nr 3. Motiveringen för det av bankoutskottet här behandlade motionsyrkandet återfinnes sålunda i motionen II: 58.

Motionsyrkandets motivering

Motionärerna framhåller att vårt land har en betydande krigsmaterielindustri av vilken huvudparten är privatägd. Till de allmänna motiven för att de avgörande produktionsmedlen bör ligga i allmän ägo har enligt motionärernas mening kommit »det speciella motivet att göra slut på det ödesdigra spel som privata vapenfabrikanter och vapenhandlare kan driva med folkens liv och öde». Genom den militära upprustning som skett har, anförts det vidare, motiven för ett förstatligande av krigsmaterielindustrin vunnit i styrka. Det påtalas att tillverkningen av krigsmateriel ger privata företag betydande ekonomiska vinster. Som ett ytterligare skäl nämns exporten av krigsmateriel. Motionärerna diskuterar vidare bl. a. frågan om vad som skall förstås med krigsmateriel.

Tidigare behandling av frågan

Motioner av samma innebörd som de nu föreliggande har tidigare väckts vid 1966 och 1968 års riksdagar och då behandlats av bankoutskottet (utl. 1966: 51, 1968: 55). År 1966 inhämtade utskottet remissyttranden från försvarets fabriksverk, Sveriges industriförbund och Landsorganisationen i Sverige (LO), vilka med något olika motiveringar avstyrkte den då aktuella motionen. Utskottet hänvisade vid båda tillfällena till rådande kontroll över tillverkning och export av krigsmateriel, vilken enligt utskottets bedömning fyllde sina syften på ett tillfredsställande

sätt. Vidare hänvisade utskottet till Kungl. Maj:ts prövning av formerna för upphandling av försvarsmateriel. Riktlinjer för sådan upphandling hade 1968 sammanförts i en promemoria som tillställts försvarets centrala förvaltningsmyndigheter. Dessa riktlinjer redovisades i sammandrag i utlåtandet 1968. Ur den bakomliggande utredningen återgav utskottet år 1966 uppgiften att ingenting syntes tyda på att svenska företag skulle ha gjort oskäligen vinster vid leveranser till det svenska försvaret. Bestämmelserna om export av krigsmateriel och om kontroll över tillverkning av krigsmateriel återgavs kortfattat i båda utlåtandena. Utskottet fann vid intetdera tillfället något initiativ i frågan från riksdagens sida vara påkallat, och riksdagen avtog motionerna.

Utskottet

I sitt utlåtande nr 3 över bl. a. de motioner till vilka de här föreliggande utgör följdmotioner redogör utrikesutskottet för gällande politiska riktlinjer och författningsbestämmelser om export av krigsmateriel samt för omfattningen av Sveriges export och import av sådan materiel. Utrikesutskottet föreslår att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om utredning angående riktlinjerna för svensk export av krigsmateriel.

I sina tidigare utlåtanden över motioner av samma innebörd som de nu aktuella har bankoutskottet särskilt uppehållit sig vid den statliga kontrollen över tillverkning och export av krigsmateriel och vid statens upphandling av försvarsmateriel. Utskottets syfte har härvid bl. a. varit att belysa att industrigrenen i fråga är föremål för en betydande statlig insyn och kontroll. Detta omdöme gäller allmänt, och den nya utredning som kan väntas komma till stånd om riksdagen bifaller utrikesutskottets förslag torde inte ge till resultat att det får minskad giltighet. Till det nu sagda bör läggas dels att produktionen på området delvis sker inom företag med blandad tillverkning, vid vilka den civila sektorn är betydande och ibland dominerande, dels att en icke oväsentlig del av produktionen sker i statlig regi genom försvarets fabriksverk.

Med hänsyn till vad här anförts finner utskottet inte skäl föreligga för den ytterligare utredning rörande krigsmaterielproduktionen som motionärerna föreslår och som skulle ta sikte på ett förstärkt förhållande av branschens privata sektor. Utskottet hemställer således

att riksdagen avslår motionerna I: 62 och II: 71.

Stockholm den 22 april 1969

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Stefanson (fp)*, Åkerlund (m), Lundin (s)*, Larfors (s), Brundin (m), Mattsson (cp)* och Stadling (s)*;

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Hagnell (s), Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (cp), Larsson i Umeå (fp), Rask (s) och Stridsman (cp)*.

*) Ej närvarande vid justeringen.